

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ МАРИЙ ЭЛ
ВОЛЖСКИЙ МУНИЦИПАЛЬНЫЙ РАЙОН
МУНИЦИПАЛЬНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ
«ПЕТЬЯЛЬСКАЯ СРЕДНЯЯ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ШКОЛА»

РАССМОТРЕНО

Руководитель МО

/Васильева Н.И./

от «25» августа 2023г.

СОГЛАСОВАНО

Зам.директора по УВР

/Чикаева С.А./

от «25» августа 2023г.

УТВЕРЖДАЮ

Директор школы

/Семенов В.А./

от «25» августа 2023г.

**Рабочая программа
учебного предмета «Марийский язык»
для обучающихся 9 класса**

Составитель: Васильева Нина Ивановна,
учитель марийского языка и литературы
высшей квалификационной категории

д.Петъял, 2023

Умылтарымаш

Марий йылме – тиде марий калыкын шочмо йылмыже, эн кугу поянлыкше. Тунемше тидын дене изинекак палыме лиеш. Ача-аван ойыштым кече еда колын, илыш-корныш Шочмо йылмым тыршен тунемын, ўдыр-рвезе-влак илышлан кўлшө, пенгыде умылымашым налыт, уш-акылышт шуаралтеш. Марий йылме школышто – ушан-чолга у тукумым куштымо ўшанле йөн.

Марий йылме дене туныктымаш пашам кыдалаш школлаш лукмо шинчымаш стандартым, Марий образовательный учрежденийын кугыжаныш концепцийжым, Марий Эл Республикын базисный 2010 ийын, этнокультурный компонентан учебный план-влакым, кугыжаныш доктриным, методикын йодмыжым шотыш налын пашам ыштыман.

9 классыште тўн шотышто синтаксис ден пунктуаций тунемалтыт: сложносочиненный предложений, сложноподчиненный предложений, союздымо сложный предложений, тўрлө йөн дене кылдалтше сложный предложений-влак.

Паша икте почеш весе ешаралтынак лектеш. Нунын коклаште поснак кўлешанже тыгай:

-йылмын сōралжым (сылнештыраме йөнжым) палаш да кучылт мошташ;

-эн ончычак кутырымо йылмым лывырташ.

Текстым шкевуя чонгымо годым кум тўн сомыл чак кылдалтшаш:

- мом каласаш шонгымо возышо-ойлышо енлан шканжат, молыланат раш лийже;

- текст логико-композиционный могырым чаткан ышталтше (ик ужаш весе дене кылдалтше, ик шонымаш гыч весе кўрылтде лектын шогыжо);

- йылме лывырге, чын да ару лийже.

9 классыште программе йылмын чыла тўн стильже шотышто ятыр пашам темла. Утларак кўлешанже – йоча шке шонимыжым монолог семын кўрылтде каласкален (возен) пуаш тунемшаш.

Йылме лывыртыме паша

Текст да стиль нерген тунеммым ушештарен пенгыдемдымаш. Текстын тўрлө жанр йөн дене чоналтмыже (каласкалымаш, описаний да шонкалымаш).

Чыла стиль нерген умылымашым иктешлен келгемдымаш, стиль-влакын ойыртемештым палымаш, нунын дене текст-влакым чонен моштымаш.

Общественно-политический да морально-этический темылан серыме текст негызеш изложений (каласкалалаш, возаш), мутлан: «Ялемын тачысе да эрласе кечыже», «Ончылнем шўдө корно, иктыже веле мыйын», «Улан илыш – шкена кидыште»...

Сўретым ончен шонкалымашан сочинений.

Грамматический сочинений.

Газет да журналлан общественно-политический да морально-этический тема дене кылдалтше статья-влакым возымаш.

Тунемше ий мучашеш мом ыштен моштышаш

- Сложный предложенийым синтаксически лончылен моштышаш; түрлө сложный предложенийым чонен кертшаш; синтаксический синоним-влакым кучылт моштышаш;
- 8-9 классыште тунемме пунктограммым палышаш; препинаний знакым молан тыге шындаш кўлмым умылтарышаш;
- орфограмман мут-влакым возен да тиде орфограммым умылтарен моштышаш;
- текстын стильжым да возалтме йөнжым (жанр ойыртмжым) палышаш; сылнымутан сочиненийым, публицистика стиль ден статьям возен моштышаш; деловой кагазым серен кертшаш;
- шке возымаштыже орфографический, пунктуационный, грамматический да речевой йонылышым төрлен моштышаш;
- ойлымо да возымо годым литературный нормым түрыс шуктышаш.

Теме шот дене планирований

№	Урокын темыже	Урок	Урокын типше	Тергымаш	Тунемше мом палышаш да моштыша	Эртарымаш	
						План	Факт
1-ше раздел. Шочмо йылме							
1.	Марий йылмым шымлыше шанчыен-влак	1	У темым тунеммаш		Шочмо йылме нерген умылымашыштым ойлен мошташ		
2.	Тергыме диктант.	1	Контрольный диктант	Заданийым шуктымаш	Текстыште йыгырмут-влакым чын возен мошташ		
2-шо раздел. 8 классыште тунеммым ушештарымаш							
3	Муткылдыш да тыглай ойлончо	1	Ушештарен иктешлымаш урок	Картычке дене паша	Муткылдыш да тыглай ойлончо нерген палаш Тунеммым ушештарен иктешлен мошташ		
4.	Ойлончылаште муткылдыш-влак	1	Ушештарыма ш	Текст дене паша	Муткылдышым муын мошташ		
3-шо раздел. Кыдежан ойлончо (Сложный предложений)							
5	Кыдежан ойлончо-влак	1	У темым тунеммаш	Йодыш-влак	Текстыште кыдежан ойлончым муын мошташ		

6	Кыдежан ойлончын түрлө лиймыже	1	У темым тунеммаш	Йодыш-влак	Кыдежан ойлдончо-влакын ойыртемьштым палаш		
7-8	Сочинений.	2	ЙЛП	Текстым чонымаш	Шонымашым иктешлен моштышаш		
Мужырлалтше кыдежан ойлончо (Сложносочиненный предложений)							
9	Мужырлалтше кыдежан ойлончо.	1	У темым тунеммаш	Схемым ыштымаш	Мужырлалтше кыдежан ойлончо нерген палаш.		
10	Ушышо, ваштарешлыше, ойырышо ушем мут-влак	1	У темым тунеммаш	Ойлончо-влакым чонымаш	Мужырлалтше кыдежан ойлончышто ушем мут-влакым кучылт да чарналтыш палым чын шынден мошташ.		
11	Диктант	1	Тергыме урок	Заданийым шуктымаш	Текстыште турло ойлончылам муын да ойырен мошташ		
Ушалтше кыдежан ойлончо							
12	Ушалтше кыдежан ойлончо. Рашемдыше (определительный) кўдынъ ужаш.	1	У темым тунеммаш	Паша-влак	Ушалтше кыдежан ойлончо нерген палаш. Ушалтше кыдежан ойлончым моло ойлончо деч ойлончо деч ойырен мошташ		
13	Умылтарыше (изъяснительный) кўдынъ ужаш	1	У темым тунеммаш	Схемым ыштымаш	Умылтарыше кўдынъ ужашан ойлончо нерген палаш. Ойлончым синтаксис могырым лончылен мошташ		
14-15	Изложений	2	Изложений	Текстым шкегыч кучыкемден раш возымаш	Текстыште турло кыдежан ойлончым кучылт мошташ		
16	Умландарыше (обстет-ный) кўдынъ ужаш. Действийын кузе лиймыжым, верым, жапым ончыктышо кўдынъ ужаш	1	У темым тунеммаш	Грамматический диктант	Умландарыше кўдынъ ужаш нерген палаш. Кум түрлө кўдынъ ужаш-лакым ойырен да йодышым чын шынден моташ		
17	Амалым, условийым, цельым ончыктышо кўдынъ ужаш	1	У темым тунеммаш	Мутер диктант	Кум түрлө кўдынъ ужаш-влакым нерген палаш Түрлө союз шотан мут-влакым кучылт мошташ		
18	Уступкым, следствийым ончыктышо кўдынъ ужаш	1	У темым тунеммаш	Картычке дене паша	Кум түрлө кўдынъ ужаш-влакым нерген палаш Уступкым, следствийым ончыктышо кўдынъ ужаш-влакым ойырен мошташ		
19	Умландарыше кўдынъ ужашан ойлончым иктешлымаш	1	Йылме лывыргыме паша	Грамматический диктант	Обстоятельственный прид.СПП-влакын грамматический значенийыштым умылтарен, чонен мошташ		

20	Умландарыше кыдежан ойлончым синтаксически лончылымаш	1	У темым тунеммаш	Лончылымаш	Умландарыше кыдежан ойлончылам синтаксически чын лончылаш		
21	Икмыняр кўдынъ ужашан ушалтше кыдежан ойлончо	1	У темым тунеммаш	Графический диктант	Икмыняр кўдынъ ужашан ушалтше кыдежан ойлончо Значенийыштым умылтарен, схеме почеш чонен мошташ		
22	Икмыняр кудынъ ужашан ушалтше кыдежан ойлончым чонен да кучылт моштымаш	1	У темым тунеммаш	Текст дене паша	Икмыняр кудынъ кыдежан ойлончым муын да чонен, кучылт мошташ		
23-24	Демоверсий почеш паша	2	Тергымаш паша	1-ше вариант демоверсий дене паша	Текст да текст почеш пашам чын шукташ		
Ушеммутдымо кыдежан ойлончо							
25	Ушем мутдымо кыдежан ойлончо	1	У темым тунеммаш	Йодышлан вашмут	Ушем мутдымо ойлончо нерген палаш.		
26	Ушем мутдымо кыдежан ойлончышто запятой ден точка запятойым шындымаш	1	У темым тунеммаш	Паша-влак	Ушем мутдымо ойлончым моло ойлончо деч ойырен мошташ..		
27	Ушем мутдымо кыдежан ойлончышто кок точка	1	У темым тунеммаш	Паша-влакым шуктымаш	Ушем мутдымо ойлончышто кок точка шындалтме амалым палаш Кок точкым шынден, ойлончым чонен мошташ		
28	Ушем мутдымо кыдежан ойлончышто тире	1	У темым тунеммаш	Графический диктант	Ушем мутдымо ойлончышто тире шындалтме правил-влакым палаш. Тыгай ойлончым шке гыч чонен мошташ		
29	Ушем мутдымо кыдежан ойлончым иктешлымаш	1	Йылме лывыргыме паша	Паша-влакым шуктымаш	Возымаште ушеммутдымо ойлончо-влакым кучылт мошташ		
30	Ушем мутдымо ойлончым синтаксически лончылымаш	1	Иктешлымаш	Ойлончо-влак дене паша	Ушем мутдымо ойлончо-влакым синтаксически лончылаш		
31-32	Изложений	2	Тергымаш	Текст дене паша	Ушем мутдымо ойлончан ттекстым чын да раш шарнен возаш		
Тўрлў йўн дене кылдалтше кыдежан ойлончо							
33	Тўрлў йўн дене кылдалтше кыдежан ойлончо	1	У темым тунеммаш	Графический диктант	Тўрлў йўн дене кылдалтше кыдежан ойлончо нерген палаш. Тыгай ойлончым текстыште муын мошташ		
34-	Сочинений «Мамыкан ош пагыт»	2	ЙЛП				

35							
Вияш да савырыме ой.							
36	Вияш оян ойлончо.	1	Ушештарен иктешлымаш урок	Схеме почеш ойлончым возымаш	Вияш ой ден диалогым палаш. Схеме почеш предложений-влакым шонен, знак-влакым чын шынден мошташ.		
37	Диалог.	1	У темым тунеммаш	Диалогым чонымаш	Диалогым чын да моштен чонаш		
38	Савырыме оян ойлончо.	1	У темым тунеммаш	Графический диктант	Савырыме ой нерген палаш. Келшыше ушем мутым кучылт мошташ		
39	Вияш оян ойлончым савырыме ояныш савырымаш	1	У темым тунеммаш	Текст дене паша	Савырыме оян ойлончым чонен мошташ		
40-41	Демоверсий дене паша	2	ЙЛП	Текст дене да 2-шо вариант демоверсий дене паша	Содержанийым колыштын, диктантым возаш да паша-влакым чын шуктен мошташ		
42	Цитате	1	У темым тунеммаш	Паша-влак	Диалогым, цитатыт, вияш да савырыме оян предл-м кучылт мошташ.		
43	Диктант	1	Ушештарыма ш	Графический диктант	ССП, СПП-влакым ойырен мошташ, препинаний знак-влакым чын шынден мошташ		
Ушештарымаш							
44	Фонетике. Йук да буква-влак	1	Ушештарен иктешлымаш урок	Йодышлан вашмут	Кок йукым пуышо буква-влакым чын возен мошташ		
45	Лексике	1	Ушештарен иктешлымаш урок	Йодышлан вашмут	Лексике нерген палаш. Синоним, антоним, омоним-влакым кучылт мошташ.		
46-47	Сочинений . Мый ко лийнем	2	ЙЛП	План почеш паша	Текстым чонаш		
48	Икгай членан ойлончо	1	Ушештарыме урок	Йодышлан вашмут	Икгай членан ойлончо нерген палаш Ойлончышто ушем мут-влакым чын шындаш.		
49	Причастиян да деепричастий савыртышан ойлончо	1	Ушештарен иктешлымаш урок	Йодышлан вашмут	Причастиян да деепричастиян савыртышан ойлончо.нерген палаш.		

50	Текст дене пашам ыштымаш	1	Иктешлымаш	Планым чонымаш	План почеш текст дене пашам ыштен мошташ		
51-52	Сочинений. Шочмо школ.	2	ЙЛП		Текстым возаш.		
53	Савырныммутан да пуртымо мутан ойлончо-влак	1	Ушештарен иктешлымаш урок	Йодышлан вашмут	Савырныммутан да пуртымо мутан ойлончо-влак нерген палаш.		
54-55	Демоверсий дене паша	2	ЙЛП	Текст дене да 3-шо вариант демоверсий дене паша	Содержанийым кольштын, диктантым возаш да паша-влакым чын шуктен мошташ		
56	Ойлымаш ужаш-влакым ушештарымаш	1	Ушештарымаш	Паша-влак	Текстыште мут-влакын ойлымаш ужашыштым палемден кодаш		
57-58	«Мыйын ончылнем – ик чын корно.» сочинений	2	ЙЛП		Раш шонымашан текстым чонен мошташ		
59-60	Демоверсий дене паша	2	Тергымаш	Текст да паша-влак	Содержанийым кольштын, диктантым возаш да паша-влакым чын шуктен мошташ		
61-62	Резервный урок						

